

Nya stadens villastad: Floragatan vid Viktoria 1.

16. Nya Staden

Motiv och värdering

Nya stadens tillkomst och utveckling är direkt kopplad till Hjos stora expansionsperiod efter hamnombyggnaden 1851-1855, järnvägens tillkomst 1873 och etablerandet av Hjo Vattenkuranstalt 1876. 1870-talets expansion i Hjo sammanfaller med den stora expansionen på nationell nivå när industrialismen får sitt stora genombrott i Sverige och samhällslivet börjar förändras mer och mer. Nya stadens rutnätsplan med rätvinkliga kvarter och allékantade raka gator samt en stor obebyggd brandgata är direkt förankrad i Hjo stadsplan från 1876, som innehåller många av de tankegångar som lanseras nationellt i 1874 års byggnadsstadga för rikets städer. Nya staden är på så vis starkt förankrad både i Hjos stadshistoria och i 1870-talets svenska samhällsutveckling. Även stadsplanens karaktär av mer mondän villastad med stora friliggande villor och små flerbostadshus på rymliga trädgårdstomter är i hög grad förankrad i byggnadsstadgan. Nya stadens många villor i tidstypisk villaarkitektur från sent 1800-tal-1910-tal har stark anknytning till villabebyggelsens utveckling i Sverige under tidsperioden. Flertalet är fortfarande mycket ursprungliga och några hör till främsta exemplen i sitt slag på villor från 1900-talets början i Skaraborg. Ett mindre antal villor har sedan tillkommit på 1920- och 1930-talet och några enstaka därefter till 1960-talet. Nya stadens östra del kom sedan delvis att präglas av efterkrigstidens flerbostadsbebyggelse, med trevånings lamellhus, från 1940- och 1960-tal, som sätter prägel på rutnätsplanens östra del. Institutionsmiljön i Nya staden kännetecknas

bl.a. av Samrealskolan från 1862 samt det modernistiska medborgarhuset Park från 1954, tidstypiskt utformad och inkomponerad som fond i Samskoleparken. Vid Hjoån och Hamngatan finns Norrbro som är stadens stenbro och äldsta bevarade brobyggnad. Norrbro är i sig en av stadens mycket viktiga karaktärsmiljöer. I Norrbromiljön ingår även glasskiosken från 1933 (Anden 2) med Birger Jonson som arkitekt. Nya staden med sin karaktärsfulla rutnätsplan, villa- och institutionsbebyggelse samt efterkrigstidens flerbostadsmiljöer är en rikt sammansatt kulturmiljö i hjärtat av Hjo som är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Bakgrund

Nya stadens tillkomst har helt och hållet bakgrund i Hjos stadsutveckling under 1800-talet. Främst berodde det på den uppgång och befolkningsökning som blev en följd av hamnens ombyggnad 1851. Behov uppstod snabbt att försöka styra stadens tillväxt utanför den gamla stadsgränsen. Gyllenspetz hamn- och stadsplaneförslag från 1846-1854 kom att skissa upp konturerna för den blivande Nya staden. Den f.d. skolbyggnaden i nuvarande Pedagogien är den enda kvarvarande byggnaden som uppfördes enligt Gyllenspetzka stadsplanen.

Det var dock tillkomsten av järnvägen Hjo-Stenstorp 1873 och av vattenkuranstalten 1876 som på allvar satte fart på Hjo tillväxt. Ökad inflyttning och därmed ett nytt och ganska vildvuxet byggande längs tillfartsvägarna skyndade på behovet av att styra upp utvecklingen med en ny modern stadsplan. 1874-1876 års stadsplan (av Theodor von Nackrey) utvecklade 1854 års planförslag över ett större område och med järnväg ända ner till hamnen. Planen anknyter mycket till 1874 års byggnadsstadga för rikets städer. Denna ställde höga krav på städernas brandsäkerhet, hygien, utrymme och prydlighet, vilket även kom att sätta stark prägel på Nya stadens rutnätsplan.

På Ekonomisk häradskarta över Skaraborgs län 1877-1882 kan man se hur Nya stadens fyra kvarter breda rutnät av gator och rektangulära kvarter är utlagt över hela området mellan Hjoån i söder, hamnen i öster, Stadsparken och järnvägen i norr samt den blivande Sveavägen i väster. Då var här i stort sett åker- och betesmarker samt enstaka spridda bostadshus och ekonomibyggnader. Nya staden omfattade totalt 20 kvarter med fyra tomter i varje i en rutnätsplan med raka breda gator kantade av trädalléer. Centralt var en tvärgående brandgata omfattande fyra obebyggda kvarter, varav två skulle vara planterade och två helt öppna. De motsvarar idag kvarteren Skatan, Norrskenet, Regnbågen och "Prärien".

Endast enstaka villor/flerbostadshus uppfördes i sent 1800-tal t.ex. Fenix 1 från 1870-talet som inrymde järnvägens personalbostäder. Några industriella verksamheter knöts tidigt hit p.g.a. det centrala läget nära järnväg och hamn. 1896 etablerades Hjo Spritfabrik i kvarteret Rödingen vid hörnet Fredsgatan/Viktoriagatan och en tidstypisk ståtlig industribyggnad i rött tegel uppfördes (produktionen nedlagd 1921). Ett av godset Vretens mejerier placerades i sent 1800-tal i Hjo och försålde 1902 till den samma år nybildade Hjo Andelsmejeriförening. Mejeribyggnaden låg i Rödingens andra del mot Sturegatan/Bangatan (mejeriet uppgick i Arla i tidigt 1960-tal men dess osttillverkning fortlevde till 1967).

Det var dock först vid sekelskiftet 1900 som byggnadsverksamheten på allvar satte fart och villastaden tog form. Först bebyggdes Floragatan, södersidan av Vasagatan och norrsidan av Sturegatan. Redan då började man även tvärtemot stadsplanens principer att bygga i det första kvarteret (Skatan) av de fyra kvarter som skulle utgöra brandgata. Skatan bebyggdes sedan fram till 1950-talet.

Sammantaget kom utvecklingen i Nya Staden att bli en lång byggnadsperiod med flera företrädare för villabebyggelse från 1900-talets första del. Perioden 1900-1910-tal med åtskilliga tidstypiskt utformade stora villor och villabetonade flerbostadshus kom dock att dominera starkt. På 1920-talet dämpades byggnadstakten men en del villor med 1920-talsprägel kom att uppföras. På 1930-talet byggdes något enstaka mindre flerbostadshus samt inslag av mindre villor. På 1950- och 1960-talet tillkom enstaka villor i Skatan och Måsen.

Enstaka andra byggnader än villor byggdes också i Nya staden. Elimkyrkan, sedermera Pingstkyrkan, i kvarteret Kråkan uppfördes 1926. Redan i början av 1900-talet hade biografen/teaterlokalen Viktoria tillkommit. Några verksamhets- och nyttighetsbyggnader (främst verkstäder) byggdes på 1920-1930-talen. De var koncentrerade till kvarteren Korpen och Kråkan.

1940-tal och 1960-tal kom att stå för en helt ny profil på Nya stadens bebyggelse. Då bebyggdes flera tomter med flerbostadshus i tre våningar bl.a. vid Fredsgatan i kvarteren Korpen och Ärlan, Sturegatan/Vasagatan i Regnbågen och Norrskenet samt i kvarteret Viktoria vid Vasagatan och ett hus i Tärnan vid Floragatan. Två av kvarteren hörde till de ursprungligen fyra kvarter som ingick i stadsplanens tänkta brandgata.

1950-talet innebar en förstärkning av institutionsbebyggelsen i kvarteret Pedagogien nere vid Samskoleparken i SO. 1954 uppfördes det moderna medborgarhuset Park, med bl.a. biograf och teater, i anslutning till Samrealskolan från 1862. I närheten uppfördes även flera kommunaltekniska byggnader för offentlig konsumtion med nytt televerk 1957 och en avloppsstationer från 1959. Glasskiosken i Anden på motsatta sidan av ån byggdes 1933, ritad av arkitekten Birger Jonson. 1988 har Pedagogiens kärna med Park och f.d. skolbyggnad kompletterats med bibliotek och senare byggts om till kulturkvarter. En ombyggnad av kulturkvarteret pågick 2016 när kulturmiljöinventeringen gjordes. Det ursprungliga kvarteret har under 1900-talets senare del delats upp på tre kvarter.

Biografen Viktoria revs när flerbostadshuset i kvarteret Viktoria byggdes 1964. Större förändringar gjordes i kvarteren Fenix och Rödingen vid Bangatan på 1970- och 1980-talen. Villa Fenix, som var en ståtlig äldre trävilla, som gett namn åt kvarteret, hade inrymt både konditori och Konsum men fick vid 1970-talets mitt tillsammans med ett äldre flerbostadshus i trä lämna plats för den nya ICA-hallen och dess parkeringsplatser. År 1982 revs både den f.d. spritfabriken och det f.d. mejeriet, när större delen av kvarteret Rödingen nybyggdes för äldreboende samt apotek, vårdcentral och bank. Delar av kvarteret Tärnan vid Hertig Magnus gata/Floragatan exploaterades för en mer småskaligt anpassad bostadsbebyggelse på 1980/1990-talet. Även på Skatan 5 byggdes då ett nytt flerbostadshus.

Beskrivning/Karaktärisering

Det utvärderade området i Nya staden omfattar 16 av de ursprungliga 20 kvarteren. De fyra kvarteren ovanför Fredsgatan i NO ingår inte. Detta eftersom bebyggelsen där delvis genomgått mer förändringar än i de övriga kvarteren i Nya staden.

Ur kulturmiljösynpunkt kännetecknas dagens Nya staden dels och framför allt av prägel av villastad från sent 1800-tal-1900-talets början, dels av enstaka successivt tillkomna inslag av lite yngre villor från främst 1920-1950, dels av institutionsmiljön i Pedagogien i SO, dels även av efterkrigstidens flerbostadsmiljöer.

Nya stadens tidstypiska stadsplan och de många välbevarade villamiljöerna från framför allt tidigt 1900-tal står för de främsta sammanhållande och karaktärsbärande egenskaperna.

Stadsplanen karaktäriseras framför allt av den tidstypiska intakta rutnätsplanen från 1870-talet med de rätvinkliga fortfarande delvis allékantade raka gatorna, de rektangulära kvarteren samt parken Prärien som är enda återstoden av den ursprungliga fyra kvarter stora brandgatan. Kvarteren närmast åravinen i S präglas av den mer oregelbundna topografin som påverkat rutnätsplanens avslutning åt detta håll. Pedagogien nere vid ån, med sin förankring i 1854 års stadsplaneförslag, är det enda av kvarteren som inte följer rutnätsplanen. Åravinen utgör en tydligavgränsning för kulturmiljön i S.

Framför allt tre olika karaktärer sätter prägel på Nya stadens kulturmiljö:

Nya stadens villastadskaraktär

Tuktade lövträd, framför allt lindar präglar flera tomter och särskilt allépartierna längs Floragatan. Även längs Hertig Magnus gata m.fl. gator finns alléinslag. Den ursprungliga fyrdelade tomtindelningen i kvarteren finns i stor utsträckning kvar. I några kvarter delades en av de fyra tomterna tidigt upp i två och bebyggdes med villor t.ex. i Staren. Villor och äldre flerbostadshus har ett regelbundet bebyggelsemönster med ett friliggande bostadshus indraget från gatan, uthus/gårdshus i inre tomtgräns och en klippt lövhäck, eller ett smidesstaket eller nätstaket mot gatan, ofta med rustikhuggna stenstolpar från 1900-talets tidiga del, ibland med smides- eller trägrind vid ingången. Ett fåtal tomter såsom Staren 7 har två äldre bostadshus på tomten och två äldre uthus/gårdshus förekommer i enstaka fall.

Endast ett fåtal byggnader i Nya staden har tillkommit före 1900. Den äldsta byggnaden är sannolikt det lilla bostadshuset på **Kråkan 8** vid Sveavägen, Huset fick nuvarande exteriör 1898 men har en äldre timmerstomme. I stadsbilden avslöjar husets småskaliga volym och oregelbundna placering på tomten att det är äldre än den regelbundna stadsplanen i övrigt. Vidare är den f.d. Samrealskolan i Pedagogien från 1862.

Villor/flerbostadshus från sent 1800-tal har varit något fler än idag men de har aldrig varit många. Idag utgörs de främst av Fenix 1 från 1870-talet vid Bangatan 5, samt från 1880- och 1890-talen, ett mindre bostadshus på Korpen 1 vid Sturegatan samt vid Floragatan den lilla Settergrenska villan på Tärnan 1 och ett flerbostadshus från 1890-talet på Staren 7.

Större delen av villastadens äldre bebyggelse har tillkommit mellan ca 1900 och ca 1910. Flera av stadens förmögna och välsituerade medborgare var byggherrar. Nya staden ger

uttryck för tidsepokens variationer i villastilar. Ofta byggdes villor och flerbostadshus i panelarkitektur enligt tidens rådande stilideal. En mycket rikt artikulerad panelarkitektur med prägel av nyrenässans har det stora bostadshuset från ca 1900 på **Staren 8**, ritat av skövdearkitekten Frans Adolf Wahlström. Flertalet trävillor är dock något enklare och präglade av en mer återhållsam panelarkitektur, som ofta har en stram panelfasad men som har t.ex. rikligt utformade listverk och verandor. Bland de större är t.ex. **Korpen 2**, Sturegatan 6, från 1901 med en rikt utformad veranda i två våningar. Flera villabetonade flerbostadshus i både enklare och rikligare panelarkitektur uppfördes i området. De karaktäriseras framför allt av stora tvåvåningshus med spåntad panel på växlande ledd, samt dekorativa listverk och ibland stora verandor, allt under oftast brutna eller avvalmade takfall, i enstaka fall med hörntorn med smidesbalustrad. Främst kan nämnas **Korpen 2** från 1901 och den samtida **Ärlan 2** samt **Ärlan 7** från 1909 (Sturegatan 8, 10 och 12). I kvarteren Staren och Trasten mot Nygatan och Vasagatan finns flera mindre villor/flerbostadshus i en måttfull panelarkitektur från ca 1900-1915. Ett fåtal villamiljöer i Nya staden är mycket småskaliga såsom den välbevarade **Staren 5**, Vasagatan 13, från ca 1900. Settergrenska villan, **Tärnan 1**, Floragatan 9, från sent 1800-tal är en av de äldsta villorna i villastaden. Exteriört är den vinkelbyggda lilla villan också en av de bäst bevarade i Nya staden, utformad i en stramare panelarkitektur med riklig detaljutformning.

Även stora påkostade tvåvåningsvillor i putsarkitektur byggdes utformade med drag av jugendstil eller influenser från tysk, amerikansk och engelsk villaarkitektur. De utgör idag kulturhistoriska märkesbyggnader i Nya stadens kulturmiljö genom sin stora volym, välbevarade utformning och läget i stadsbilden i Nya staden. Här märks framför allt de fyra monumentala rikt utformade ljusputsade villorna på **Staren 7**, Hertig Magnus gata 5, samt **Måsen 3**, **Svanen 10** och **Viktorina 1** vid Floragatan 7, 13 och 6. De är alla mycket ursprungliga till exteriör utformning och volym samt hör till Skaraborgs främsta exempel på villor i putsarkitektur från 1900-talets början. Samma gäller grosshandlarvillan på **Måsen 2**, Floragatan 5, ritad av göteborgsarkitekten Pehr Nilsson 1907 starkt präglad av amerikansk shingle-style. Jugendstilen sätter prägel på den välbevarade villan Sturehill, **Rödingen 4** vid Vasagatan 4, uppförd 1906 som disponentvilla till Hjo spritfabrik. Putsarkitektur i stram nyrenässans med rikliga fasaddetaljer kännetecknar det välbevarade flerbostadshuset på **Staren 2** från 1903 vid hörnet Vasagatan/Hertig Magnus gata.

Ett begränsat antal villor uppfördes efter 1910-talet. Fina exempel på större och mer påkostade villor från 1920-talet är främst **Viktorina 4** av arkitekten Birger Jonson och **Svanen 9**, Floragatan 8 och 15. Båda är putsade villor under brutna takfall och bär inte minst i detaljutformningen prägel av 1920-talets klassicism och kvardröjande nationalromantik. I exempelvis kvarteret Trasten finns 1920-talsvillor i 1 ½-två våningar utformade i en lite enklare panelarkitektur. Det varsamt renoverade **Trasten 3**, Vasagatan 17 är ett gott exempel på dessa med sin strama fasad under sadeltak och omsorgsfullt utformade exteriördetaljer.

Nästan alla villor/flerbostadshus har behållit en ursprunglig volym. De flesta är uppförda i två våningar med vind, endast ett fåtal är byggda i en våning med vind. . Flera av de tidiga villorna/flerbostadshusen bevarar sina skivtäckta plåttak, ofta rödmålade eller även

grönmålade, vilket redan från början varit de vanligt förekommande färgerna på skivplåttaken i villabebyggelsen i Hjo. I övrigt dominerar taktegel. Många hus ger fortfarande exempel på tidstypiska fönstertyper/fönsterformer i original från tidigt 1900-tal, t.ex. småspröjsade jugendfönster, eller fyrdelade typ korspostfönster eller den utformning med mittpostliknande bred spröjs som varit ett karaktäristiskt inslag i Hjo. Dekorativa småfönster med olika utformning beroende på vilken typ av villastil är vanligt förekommande. Samma gäller det tidiga 1900-talets dörrtyper samt inslag av konsolburna balkonger och vindfång med dekorativa detaljer. Av de olika verandatyper som förekommer framstår inte minst de putsade villornas stora jugendpräglade glasverandor som mycket ursprungliga och karaktärsfulla. Stora öppna verandor med riktiga lövsågerier i en eller två våningar förekommer även.

Till villastadskaraktären hör i hög grad tomternas uthus/gårdshus. Ofta är de från samma tid som bostadshuset och präglas mer eller mindre av samma panelarkitektur som detta. Här dominerar spåntad panel, krysstagade bräddörrar, fönster med spröjsar och/eller korspost, dekorativa snickerier samt taktäckning med skivplåt, papp eller tegel. Putsfasader förekommer endast enstaka. Skorstenar är murade i tegel eller i kalksandsten, som ett minne av sydvästra Vätterbygdens kalksandstensproduktion i början av 1900-talet.

Ett ljusputsat flerbostadshus på **Skatan 1**, Vasagatan 13, med en mer stadsmässig utformning är ensamt i sitt slag i Nya staden. Det ritades 1933 av länsarkitekt Allan Berglund och utformades i en blandning av måttfull 1920-talsklassicism och 1930-talets funktionalism.

Fr.o.m. 1930-talet har ett fåtal villor byggts i Nya staden. Så sent som 1931 byggdes en liten envånings villa med drag av 1920-talsklassicism på **Skatan 3**, Sveavägen 4. Ett ensamt inslag i Nya staden blev den funktionalistiska ljusputsade villa som byggdes 1939 på Katedern 1, Floragatan 3, nere vid ån. Endast enstaka villor tillkom under efterkrigstidens 1950- och 1960-tal. På **Skatan 4** vid Vasagatan 13 byggdes 1958 en gul tegelvilla under brant sadeltak. I Måsen, på **Måsen 4**, Hertig Magnus gata 2 i slutningen närmast ån, finns Nya stadens enda modernistiska villa. Den ritades 1967 och karaktäriseras av horisontalitet, bl.a. med kubiska former, platta tak med bred träsarg samt fasad i rött tegel i kontrast mot stora fönsterpartier med bröstningar i vitt.

I villastaden byggdes även enstaka andra typer av byggnader, varav några fortfarande finns kvar längs Fredsgatan. **Kråkan 5** omfattar en låg putsad frikyrkobyggnad uppförd som Elimkapell 1925. Byggnader för verkstäder m.m. uppfördes också, dels i tegel på **Kråkan 6** 1932, dels en gulputsad tvåvåningsbyggnad under brutet tak på **Korpen 3**.

De mest kompletta och homogena äldre villastadskvarteren idag är **Staren och Trasten** som alltså kulturhistoriskt sett är verkliga kärnkvarter i Nya stadens kulturmiljö idag. Båda har en helt intakt bebyggelsestruktur med fem tomter vardera med byggnader från de tidiga årtiondena. I båda kvarteren delades en av de ursprungliga fyra tomterna upp i två redan i början av 1900-talet. Kvarteret Starens mycket väl sammanhållna och ursprungliga bebyggelse är helt och hållet tillkommen under perioden 1890-1910-tal. Staren med de magnifika stora villorna på Staren 7 och 8 samt den lilla villamiljön Staren 5 är det mest ursprungliga av villastadens kvarter. Dess karaktär är på så vis av största betydelse för

kulturmiljön i Nya staden. Trastens bebyggelse är främst från ca 1905-1925, utformad i en lite enklare panelarkitektur. Bebyggelsen här har dock i några fall genomgått sentida förändringar, till skillnad från det helt homogena Staren.

Svanen vid Floragatan har också i stort en tidsmässigt enhetlig villabebyggelse från ca 1910-1930-tal. Kvarterets sydvästra del utgörs dock mer av en enklare egnahemsbebyggelse som hör mer till stadsdelen Veka än till Nya staden.

Kråkan vid Sturegatan/Sveavägen/Fredsgatan är också ett äldre kvarter byggnadsmässigt, främst från perioden 1890-1930-tal, men har inte en utpräglad villastadskaraktär. Kvarteret omfattar inslag av såväl småskalig bostadsbebyggelse från 1800-talet som flerbostadshus i panelarkitektur, verkstadsbyggnad från 1930-talet och frikyrkobyggnad från 1920-talet. Här byggdes även en envånings mindre mexistensvilla 1983.

Rutnätsplanens mest utpräglade gatumiljö är **Floragatan** som även är en av Skaraborgs främsta villastadsmiljöer från tidigt 1900-tal. Här finns en i stort sett nästan helt sammanhängande villastadsbebyggelse. Gaturummet på ovasidan av åravinen inramas till stor del av en allé av tuktade lövträd, samt tidstypiska stora välbevarade villor/flerbostadshus, uthus från 1890-1920, äldre villaträdgårdar samt i SO den f.d. samrealskolan från 1862.

Ett fint sammanhängande bebyggelsestråk av stor betydelse för villastadskaraktären utgörs även av **Sturegatans** södra sida med kvarteren Kråkan, Ärlan, Korpen och delvis Rödingen. Här står bl.a. flera lite större bostadshus, från ca 1900-1915, främst i panelarkitektur i två våningar, samt den stora putsade jugendvillan Sturehill på Rödingen 4.

Nygatan mellan de homogena villastadskvarteren Staren och Trasten är också ett mycket karaktärsfullt villastadsparti av stor betydelse för kulturmiljöns karaktär. Även södra delen av **Hertig Magnus gata**, kring korsningen med Floragatan, mellan kvarteren Tärnan, Måsen, Staren och Viktoria är ett villastadsparti av samma höga rang. Där ligger sådana karaktärsbyggnader såsom Måsen 3, Viktoria 4, Staren 7 och Tärnan 1 med Settergrenska villan och ramar in gatukorsningen, tillsammans med de stora alléträden, som en mycket enhetlig villastadsmiljö

Starkt karaktärsskapande i kulturmiljön vid Bangatan/Vasagatan/Sturegatan är i hög grad också parkkvarteret **Prärien** som är den enda resten av rutnätsplanens fyra kvarter stora gröna brandgata. Idag har Prärien en stadsparksprägel från 1900-talets första hälft med gräsmattor, glesa trädgrupper, gångar, låga planteringar, lekplats, gott om parkbänkar etc. Prärien med sin bakgrund som brandgata är ett av de viktigaste uttrycken för Nya stadens tidstypiska 1800-talsplan och ett starkt karaktärsbärande inslag såväl i kulturmiljön i Nya staden som i stadsbilden i Hjo.

Framför allt finns vid Prärien, ut mot Bangatan, Hjo-Grillen, **Norr 3:59**, vars låga modernistiskt enkla kioskbyggnad har 1960-1970-talsprägel med bl.a. stora uppglasade partier och utskjutande väderskyddstak. Trots vissa senare förändringar är kioskbyggnaden en karaktärsfull representant för sin tid och är ett viktigt och väl etablerat inslag i park och stadsbild.

Närheten till den f.d. järnvägsstationen (riven 1970 och ersatt med Hotel Bellevue på samma plats) gav förr en viss centrumkaraktär åt Nya staden närmast Bangatan i O. Den bebyggelsekaraktären består mer måttligt idag, fränsett det ståtliga flerbostadshuset på Fenix 1, Bangatan 5, i rik panelarkitektur från 1870-talet. Fenix är i övrigt ett av det lilla fåtal kvarter i Nya staden som har en mer förändrad bebyggelse med några i sen tid fasadförändrade äldre villor. Av dessa har den stora Fenix 4 från 1900-talets början bl.a. volym, tornsilhuett och takets skivplåttäckning i behåll men fasaden är sedan 1970-talet mexisten. Delar av kvarteret präglas sedan 1970-talet av ICAs envåningshall från (senare delvis förändrad) med tillhörande parkeringsyta.

Nya stadens flerbostadsmiljöer

Vidare karaktäriseras Nya staden av efterkrigstidens flerbostadsbebyggelse som sätter prägel på rutnätsplanens östra del. De första av dessa tillkom åren 1944-1949 och präglar delvis kvarteren Ärlan och Korpen vid Fredsgatan. De ritades av arkitektfirman F.A. Neuendorf & Son i Skövde. Lamellhusen i tre våningar är med sina slätputsade ljusa fasader under flacka sadeltak karaktäristiska för 1940-talets funktionalism. Husen ligger indragna från gatan omgivna av grönytor och ramar in gaturummet på Fredsgatans södra sida. De är Hjos enda exempel på flerbostadsområde i 1940-talsfunkis. Korpen 8 har en oförändrad garagelänga från 1944, av stort värde för kvarterens sammanhållna funkiskaraktär. Mellan Ärlan och Korpen bildas ett karaktäristiskt gaturum med lamellhus, grässtråk och trädrad mot Hertig Magnus gata.

1960-talets flerbostadshus präglas också främst av trevånings lamellhus men har både garage i källaren och samt separata garagelängor. Delvis bär 1960-talshusen en annan arkitektonisk utformning. Ljusa putsfasader kännetecknar de två flerbostadshusen från 1964 på Viktoria 2 och 3 vid Vasagatan. De täcks dock av pulpettak och bevarar i likhet med Tärnan 3 nedan sina tidstypiska entréer i ek och glas. Detaljer såsom t.ex. kontrasterande ljusa fönsterbröstningar och fjällpanelade trapphus ger också en egen karaktär. Ett i stort sett samtida flerbostadshus, med fasad i gulbeige ädelputs under spetsigt sadeltak, byggdes 1961 på Tärnan 3 vid Floragatan 11. Detta framstår dock mer som en ensam företeelse bland äldre villor än vad de samlade lamellhusen vid Fredsgatan och Vasagatan gör.

Ärlan 9 från 1940-talet vid Fredsgatan.

Kvarteren Norrskenet och Regnbågen vid Vasagatan/Sturegatan bebyggdes 1962 och 1965 och har delvis en annan exteriör utformning i rött tegel. De ritades av skövdearkitekten Torsten Thorén. Till skillnad från övriga flerbostadskvarter i Nya staden är tomterna kvarterstäckande och omfattar vardera ett trevånings långsträckt lamellhus och två fyra våningar höga punkthus. Bostadshusens fasader är klädda med rött tegel med inslag av ljusa putspartier och de flacka sadeltaken är papptäckta. Särskilt Norrskenet från 1962 gavs en medveten arkitektonisk utformning. I likhet med det något yngre Regnbågen, som är lite enklare utformat, har Norrskenets bebyggelse genomgått vissa förändringar i sen tid även om helhetsintrycket fortfarande är tidigt 1960-tal.

Rödingen 1 som upptar nästan hela kvarteret mellan Bangatan/Sturegatan samt Fredsgatan/Viktoriagatan byggdes mellan 1982 och 1986 på platsen för f.d. spritfabrik och mejeri i NO. Här uppfördes flera trevånings byggnadsvolymer i rött tegel kring en gemensam gård med hårdgjorda ytor, gräs och träd. Arkitekturen bär postmodernistiska drag, bl.a. med tidstypiska burspråk och bågformer och är karaktäristisk för 1980-talets mitt. Byggnadskomplexet, som inrymmer bl.a. servicehus, butikslokaler och lägenheter, har en representativ gatufasad medan gårdsfasad och gårdsrum har en mer privat karaktär.

Nya stadens institutionsmiljö

Till bebyggelsen närmast Bangatan hör i viss mån även institutionsmiljön nere vid ån och Samskoleparken i SO. Institutionsmiljön har en sammanhållen karaktär tillsammans med den lilla parken. Bebyggelsen och parken präglas starkt av åravinsens nivåskillnader samt med dess gångsystem och högvuxna lövträd. Ådalen med dess flöden, strandväxtlighet, gångstråk och små träbroar är en del av kulturmiljön åt detta håll. En av landets största klubbalar står i åravinen och är naturminne.

Institutionsmiljön har rötter i 1854 års stadsplan och präglas av ett friare bebyggelsemönster jämfört med stadsplanen från 1876. Delvis beror det också på att ursprungskvarteret senare delats upp i tre delar, Pedagogien, Pulpeten och Katedern. Endast det f.d. skolhuset och den sentida beigeputsade biblioteksbyggnaden från 1988 vid Floragatan har mer gatubunden bebyggelse. **Pedagogien 10** omfattar den f.d. samrealskolan samt Park. Den f.d. skolbyggnaden från 1862 är en av Hjos äldsta institutionsbyggnader och har gett namn åt kvarteret. Det gula slätputsade tvåvåningshuset har fasad utformad i nyklassicism med rusticerad puts i bottenvåning, bågformade fönster och profilerat listverk. En helt annan karaktär har det modernistiska Park, byggt 1954 som Medborgarhus med bl.a. bio och teater. Park ligger som en välplanerad fondbyggnad inne i Samskoleparken och präglas av flera byggnadskroppar i kalkslammat tegel och lättbetong, främst den höga bio/teaterbyggnaden och den framföriggande långsmala entrébyggnaden. Mycket tidstypiskt 1950-tal är det glasade entrépartiet med platt väderskyddstak med inbyggd belysning och en gul neonskylt på krönet. I sen tid har Park fogats samman med den f.d. skolbyggnaden via en låg tillbyggnad med Kulturkvarterets entré.

Institutionsmiljön Pedagogien 10.

Institutionsmiljön kompletterades på 1950- och 1960-talet närmast ån med två små pumpstationer i gult tegel, **Norr 3:59**, samt år 1957 med det f.d. televerkets ljust beigeputsade låga längor på **Pulpeten 1**.

Norrbro vid Hamngatan, troligen från 1912, är den enda stenbron över Hjoån i Hjo stad och även den äldsta bevarade bron i staden. Broplatsen nära tullstugan och den viktiga gamla Norrtullen vid huvudvägen norrut bör ha gammal hävd. Jämfört med på stadskartan från 1696 är såväl åns lopp som gatusträckning och broplats något flyttade. Norrbro med sina gröna utsirade gjutjärnsräcken är ur kulturmiljösynpunkt ett av stadens verkliga karaktärsobjekt. Längre uppströms ån finns flera av de karaktäristiska enkla träbroar som kännetecknar åravinens promenadstråk och passager över ån.

På andra sidan ån invid Norrbro (på **Anden 2**), står den karaktäristiska gula paviljongen från 1933, som har Birger Jonson som arkitekt.

Karaktärsdrag

Nya staden är en av Hjos kärnmiljöer ur kulturhistorisk synpunkt. Grundläggande karaktärsdrag är Nya stadens tidstypiska stadsplan från 1876 med intakt rutnät, rektangulära kvarter och delvis allékantade gator. Här ingår även den fortfarande till stor del ursprungliga fyrdelade (i några fall tidigt femdelade) tomtindelningen av kvarteren. Vidare ingår parken Prärien som är Hjos äldsta anlagda park och enda återstoden av den från början fyra kvarter stora brandgatan från 1876 års stadsplan.

Kulturmiljön karaktäriseras idag av tre huvudkaraktärer. Tillsammans står dessa för de främsta sammanhållande och karaktärsbärande egenskaperna: Det är dels villastaden från tidigt 1900, tal, dels institutionsmiljön som präglas främst av 1950-tal, dels efterkrigstidens flerbostadshus från 1940 - och 1960-tal. Med utgångspunkt från den dominerande villastadskaraktären länkas dessa tre samman av rutnätsplanen, de överblickbara gaturummen, delvis med alléer av tuktade lövträd, samt grönskande stora trädgårdstomter, högvuxna träd, Samskoleparken och den kuperade gröna åravinen.

Frånsett ett fåtal lite äldre villor från 1875-1900 har större delen av villastadens villor och små flerbostadshus tillkommit mellan ca 1900 - ca 1910-tal. Nya staden ger åtskilliga goda exempel på den tidsperiodens variationer i villastilar.

Flera villabetonade flerbostadshus i både enklare och rikligare panelarkitektur uppfördes i området. De karaktäriseras framför allt spåntad panelfasad på växlande ledd, samt dekorativa listverk och ibland stora verandor, allt under oftast sadeltak eller under brutna eller avvalmade takfall, i något enstaka fall med hörntorn med smidesbalustrad. Ett fåtal stora villor har en mycket rikt artikulerad panelfasad såsom Staren 8 i nyrenässansstil från ca 1900. I t.ex. kvarteren Staren och Trasten mot Nygatan och Vasagatan finns även mindre villor i en liknande men mer återhållsam panelarkitektur från ca 1900-1915.

Nästan alla villor/flerbostadshus har behållit en ursprunglig volym, de flesta i två våningar med vind, endast ett fåtal är små villor i en våning med vind. Den ursprungliga volymen och fasadutformningen är av stor betydelse för att kulturmiljön så väl har behållit karaktären av tidigt 1900-tal.

Av direkt betydelse för upplevelsen av villastadskaraktären är de stora mycket ursprungliga villorna i putsarkitektur från 1900-1910-tal med drag av jugendstil, och/eller tyska eller anglosaxiska villastilar (Se Beskrivning). Samtliga är idag kulturhistoriska märkesbyggnader i Nya stadens kulturmiljö genom sin stora volym, välbevarade utformning och läget i stadsbilden, t.ex. Staren 7, Viktoria 1, Svanen 10 samt Måsen 2 och Måsen 3.

Flera av de tidiga villorna/ flerbostadshusen bevarar sina skivtäckta plåttak, ofta rödmålade eller grönmålade, vilket är en viktig Hjoegenskap. I övrigt dominerar taktegel. Tidstypiska fönstertyper/fönsterformer dominerar, flera exempel finns fortfarande på originalfönster från tidigt 1900-tal. Exempelvis finns småspröjsade jugendfönster som i Viktoria 1 och Staren 7, eller fyrdelade typ korspostfönster eller det tvåluftsfönster med mittpostliknande bred spröjs som varit vanligt förekommande i Hjo. Samma gäller det tidiga 1900-talets dörrtyper samt inslag av småfönster, balkonger och vindfång med dekorativa detaljer. Flera ursprungliga verandatyper förekommer, inte minst de putsade villornas stora jugendpräglade glasverandor som är mycket karaktäristiska. Stora öppna verandor med rikliga lövsågerier förekommer även.

Ombärliga för att bevara den tidiga villastadskaraktären är tomternas uthus/gårdshus som oftast är från tidigt 1900-tal. Envåningshusen står i tomtgräns, oftast den inre, bakre gränsen. Utformningen domineras av ljusmålad spåntad panel, ofta i bostadshusets fasadfärg, samt bräddörrar (ofta krysstagade), fönster med spröjsar och/eller korspost samt dekorativa listverk/snickerier. Putsfasader förekommer mer sällan. Sadeltaken eller pulpettaken har täckning av skivtäckta plåt, papp eller tegel. Skorstenar är murade i tegel eller i kalksandsten, som ett minne av sydvästra Vätterbygdens kalksandstensproduktion i början av 1900-talet.

Enstaka verksamhetsbyggnader förekommer i kvarteren i nordväst som inte är lika utpräglade villastadskvarter. Exempelvis finns en frikyrka från 1920-talet samt verkstad i tegel från 1930-talet, vilka också karaktäriserar villastaden.

Med utgångspunkt från Floragatan med angränsande gator såsom t.ex. Nygatan, Sturegatan och Hertig Magnus gata bildas en sammanhängande villastadsmiljö som fortfarande ger en mycket god bild av Nya staden under tidigt 1900-tal. Det är på så vis mycket viktigt att bevara den höga grad av ursprunglighet som husen fortfarande har exteriört.

Vidare karaktäriseras östra delen av Nya staden av efterkrigstidens flerbostadsbebyggelse som sätter prägel på rutnätsplanens östra del. 1940-talsfunkis dominerar Hjos enda flerbostadsområde från denna tid i del av Korpen och Ärlan. Här står ljusputsade slanka lamellhus i tre våningar under flacka sadeltak, med tidstypiskt släta strama fasader med omsorg om ett fåtal utvalda fasaddetaljer. Lamellhusens intakta volymer, indragna lägen, omgivna av grönytor, samt grässtråk och trädrad mot gatan är viktiga att tänka på i gaturummen mot Hertig Magnus gata och Fredsgatan. Korpen 8:s oförändrade garagelänga från 1944 är särskilt viktig, den enda i sitt slag i Hjo.

1960-talets flerbostadshus är variationer på temat friliggande trevånings lamellhus i indragna lägen, omgivna av grönytor, men bär delvis en annan arkitektonisk utformning. Regnbågen och Norrskenet sticker ut genom att täcka hela kvarteren och omfatta både lamellhus och fyrvånings punkthus, samtliga i rött tegel med ljusa putspartier. På de mer enstaka husen i Viktoria och Tärnan är utformningen en annan med ljusa putsfasader och pulpettak respektive spetsigt sadeltak. Här är också betydligt mer ursprungliga exteriörer med t.ex. entréer i ek/glas och kontrasterande bröstningar och trapphuspartier - viktiga att bevara.

Villastadens tredje huvudkaraktär är institutionsmiljön som bildar en separat miljö mot åravinen, Floragatan, Hamngatan och Samskoleparken. Institutionsmiljön karaktäriseras av en äldre kärna som senare kompletterats och nu domineras av 1950-talets anläggning. Helt centrala för det goda helhetsintrycket är den nyklassicistiska ljusputsade f.d. Samrealskolan från 1862, samt det karaktärsfulla Park från 1954 som är mycket medvetet inkomponerat i parkanläggningen. Park med sina tidstypiskt grupperade, strama men omväxlande husvolymer, de ljusa slammade fasaderna och den uppglasade entrén under neon är fortfarande en av Skaraborgs främsta och mest konsekvent genomförda medborgarhus från 1950-talets demokratiska samhällsbygge. Små och senare tillägg är helt underordnade dessa såsom de små televerks- och avloppspumpstationerna samt även 1980-talets biblioteksbyggnad. Den lilla glasskiosken från 1933 vid Norrbro markerar något av en entré/övergång till Nya staden från Gamla staden. Kioskyggnaden är en av Skaraborgs äldsta och dess fortfarande stora grad av ursprunglighet är av central betydelse för upplevelsen av stadsbilden vid Norrbro och Samskoleparken

Gällande skydd enligt KML

-

Ingår också i

Riksintresse för kulturmiljövård, delvis

Riksintresse för naturvård, berörs av

Hjoåns dalgångs naturreservat, berörs av

Rekommendationer

Det är mycket viktigt att områdetets välbevarade ursprungliga karaktär av villastad från sent 1800-tidigt 1900-tal bevaras, inklusive senare inslag av 1950-talets institutionsmiljö och tillägget av efterkrigstidens flerbostadsmiljöer från 1940-1960-tal.

Särskild hänsyn bör visas de bebyggelsemiljöer, byggnadsobjekt och anläggningar som har något av en "nyckelroll" i upplevelsen av kulturmiljöns värden såsom t.ex. hela Floragatan samt delar av Sturegatan, Hertig Magnus gata och Nygatan, de orörda villakvarteren Staren och Trasten, samt enstaka objekt såsom Måsen 2, Måsen 3, Rödingen 4, Staren 7, Svanen 10, Tärnan 1, Viktoria 1 och Viktoria 4. Samma gäller särskilt flerbostadsmiljöerna i kvarteren Korpen, Ärlan, Norrskenet, Regnbågen och Viktoria 2, inklusive berörda gatupartier av framför allt Fredsgatan och Hertig Magnus gata.

Områdets bebyggelse bör underhållas med material och metoder som tar hänsyn till det kulturhistoriska värdet. Äldre häckar, hägnader och trädgårdar är också mycket viktiga att beakta. Äldre gårdshus/uthus i villastaden spelar i regel lika stor roll som bostadshusen i Nya stadens kulturmiljö och är på så vis också mycket viktiga att beakta. Eventuell ny bebyggelse bör främst utgöras av mindre komplementbyggnader som placeras med stor hänsyn till befintlig bebyggelse och ges en god utformning. Samskoleparkens karaktär av områdetets lilla anlagda parkanläggning med stark förankring i stadsbilden är mycket viktig att bevara. Åravinens obrutna sammanhang med Nya stadens rutnätsplan samt villastads- och institutionsmiljöerna är mycket viktiga att bevara intakta.

Åtgärder

Kommunen bör utreda hur kulturmiljövärdena skall säkerställas.

En mer ingående byggnadsinventering bör generellt utföras, för att få en fördjupad kunskap om bebyggelsens kulturvärden.

Bland Nya stadens många välbevarade äldre villor finns några villor som har särskilt höga kulturvärden, främst avses de stora villorna i putsarkitektur från 1900-talets början. Dessa är bland de exteriört mest ursprungliga villorna i sitt slag även i ett Skaraborgskt perspektiv. Inom kulturmiljön har de en nyckelroll som är av mycket stor betydelse för bevarande av villastadskaraktären från 1900-talets början. Några av dessa har sådana höga värden att de skulle kunna bli föremål för ansökan om byggnadsminnesförklaring enligt KML 3 kap. Här syftas främst på Staren 7, Viktoria 1 och Rödingen 4 samt även Svanen 10. En mer ingående

byggnadsdokumentation bör utföras, för att få en fördjupad och mer nyanserad kunskap om bebyggelsens kulturvärden.

Kulturhistoriskt värdefulla objekt

- Fornlämningar

-

- Byggnadsobjekt

Anden 2 Gula paviljongen vid Norrbro, Hamngatan

Den gula byggnaden står egentligen längst ner i trädgården på Anden 2, på södra sidan av Hjoån, men upplevelsemässigt hör den särskilt till stadsbilden vid Norrbro och Samskoleparken. Ursprungligen fungerade den som sommarcafé till Nya konditoriet på Anden 2 vid Hamngatan. Paviljongen är ritad av den kände arkitekten Birger Jonson 1933. År 1968 gavs bygglov för en mindre tillbyggnad. Idag finns en sentida liten tillbyggnad kallad "Strutkiosken". Huset, som numera fungerar som glasskiosk, är en rektangulär låg träbyggnad med ljusgul förvandringspanel och stora fönster med vita spröjsar under platt tak. Byggnaden vilar på en delvis hög sockel mot ån. Genom sin arkitektkoppling, ålder, karaktäristisk utformning och centrala läge i stadsbilden vid Norrbro är byggnaden av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Fenix 1, Bangatan 5A

Större bostadshus uppfört som "Villa Vettern" med personalbostäder för järnvägen i samband med järnvägslinjen Hjo-Stenstorps tillkomst 1873. Det har även inrymt ångbåtskontor. Det stora tvåvåningshuset med vind är utformad i en tidstypisk rikt artikulerad panelarkitektur med friser, listverk och varierade fönsterformer. Huset vänder huvudfasaden med markerat mittparti mot Bangatan. Fasaden är utformad i liggande fasspånpanel med våningsband i stående fasspån samt i vindsgavel profilerad locklistpanel. Huset är senare reoverat men mycket är i behåll av ursprunglig fasad som även har en tidsmässigt avpassad färgsättning som förhöjer helhetsintrycket. Panelen är blekgul, listverken mörkt gulbeige, de fyrdelade fönstren rödbruna. (Ett trädäck är i sen tid utbyggt mot gårdssidan). Fenix 1 är med sin karaktäristiska 1870-talsexteriör och starka lokalhistoriska förankring i stadsbilden av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Anden 2 Gula paviljongen fr. 1933.

Fenix 1 fr. 1870-talet.

Katedern 1 fr. 1939-1940.

Korpen 1 fr 1913 o sent 1800-tal.

Katedern 1 Floragatan 3A

Sven Albom är arkitekt till denna tvåvåningsvilla i utpräglad 1930-talsfunkis, uppförd 1939-1940 i sluttning mot Hjoån. Ursprungligen innehöll villan både bostad och tandläkarmottagning. Numera är villan renoverad exteriört. Karaktären är fortfarande 1930-tal. Idag är fasadens slammade slätputs blekgul och de tidstypiska fönsterformerna har röda karmar och vita bågar. Till tomten hör en garagelänga under pulpettak. I Hjoboken 1986 hade villan fastighetsbeteckning Pedagogien 2.

Korpen 1, Sturegatan 8A-C/Hertig Magnus gata 14

Flerbostadshus i 2 ½ våning från 1913 med slätputsade fasader i gulbeige kulör och brutet, tegeltäckt tak. På tomten finns även ett gårdshus från slutet av 1800-talet med fasader av gulmålad locklistpanel och tegeltäckt tak, samt en uthuslänga. Byggnadernas exteriörer uppvisar mindre förändringar i form av enstaka igensatta fönsteröppningar, moderna ytterdörrar samt nytt takmaterial på uthuslängan, men karaktären är relativt väl bevarad.

Korpen 2, Sturegatan 6

Flerfamiljshus från 1901 i tidstypisk panelarkitektur och skivtäckt, rödmålat plåttak. Bostadshuset är byggt i två våningar samt vindsvåning, där takfallet mot Sturegatan i senare tid försetts med tre takkupor. Påfallande kraftig och rikt dekorerad takfot och stor veranda mot Sturegatan med lövsågerier, kalkstenstrappa och ursprungliga pardörrar utgör viktiga karaktärsdrag. Gårdshus i anslutande stil.

Korpen 2 fr. 1901.

Korpen 3 troligen 1920-tal.

Korpen 8 fr. 1944.

Kråkan 2 fr. ca 1900.

Korpen 3, Fredsgatan 3

Tvåvåningsbyggnad troligen uppförd på 1920-talet som verkstadsbyggnad med spritputsade fasader samt tegeltäckt sadeltak med valmade gavelspetsar. I bottenvåningen mot Fredsgatan finns fyra stora, brunmålade portar med diagonalställd panel på smidda bandgångjärn. Övervåningen inreddes för bostäder 1943. Byggnaden är intressant som exempel på äldre verksamhetslokaler i Nya staden, som med tiden blivit allt mer sällsynta. Med undantag för en entré mot gården är byggnaden relativt lite förändrad exteriört. Uthuslänga i trä i karaktäristiskt läge vid tomtgräns på gårdens inre.

Korpen 8, Hertig Magnus gata 16A-B

Flerfamiljshus i tre våningar, uppfört 1944 efter ritningar av F.A. Neuendorf & Son, Skövde. Byggnaden är ett smalhus med slätputsade, ljusa fasader och flackt sadeltak, typiskt för funktionalismen. Blåmålade balkonger av smide och fronter av sinuskorrugerad plåt. Trots att fönster och ytterdörrar ersatts av moderna av aluminium och fasaderna verkar vara något tilläggsisolerade, har den ursprungliga karaktären bevarats. Mycket oförändrad putsad garagelänga med tidstypiska slagportar med glasruta i övre delen. Fastigheten utgör en värdefull helhet med de likartade lamellhusen på Ärlan 5, 8 och 9, som ett av få exempel på sammanhängande flerbostadshusområde i funktionalistisk stil.

Kråkan 2, Sturegatan 14

Tvåvånings flerbostadshus i panelarkitektur från sekelskiftet 1900. Även den öppna verandan mot Nygatan sträcker sig över båda bostadsvåningarna. Bostadshuset har genomgått en del förändringar, såsom moderna fönster och ytterdörr samt mörka cementpannor på taket, men har potential att vid en ev. kommande renovering kunna återfå en mer ursprunglig karaktär. Gårdshus i anslutande stil.

Kråkan 5 Pingstkyrkan fr. 1926.

Kråkan 6, verkstad fr. 1932.

Kråkan 5, Sveavägen 8

Frikyrkobyggnad för Pingstkyrkan, byggd 1926 som Elimkapell, med karaktäristiskt höga fönster till kyrksalen. Den ursprungliga kyrkobyggnaden vid Sveavägen med spritputsade fasader och brant, skivtäckt plåttak, har senare byggts till med en vinkelställd byggnadskropp. På tomten finns även ett bostadshus från 1920-talet med fasader av liggande fasspontpanel och tegeltäckt tak.

Kråkan 6, Fredsgatan 15

Bostadshus med träfasader och brutet tak i 20-talsstil, som genomgår ombyggnad vid inventeringstillfället. Verkstadslokal, byggd 1932 i tegelarkitektur, med förändrad ytterdörr. Trots relativt stora förändringar är Kråkan 6 intressant som exempel på en fastighet med såväl bostadshus som verksamhetslokal.

Kråkan 8, Sveavägen 6

Mindre bostadshus som ligger snett i förhållande till den annars så regelbundna stadsplanen vilket avslöjar att det är äldre än vad övriga Nya staden är, kanske från 1800-talets mitt. Timmerhuset blev förhöjt och något tillbyggt 1898. Exteriören präglas helt av 1898 års ombyggnad, bl.a. volym, fasadpanel, listverk och spröjsad glasveranda. Interiört finns bl.a. listverk och fyllningsdörrar samt rester av en gammal bakugn. Huset omges av en äldre tomtedel med frukt- och köksträdgård samt från 1900-talets början med brygghus och bodar. Tillsammans ger byggnader och trädgård ett mycket fint helhetsintryck av en liten gårdsmiljö i stadens utkant från ca 1900. På tomtens andra del ligger en villa i mexisten från 1983, dock förändrad i senare tid. Det lilla bostadshuset är p.g.a. bakgrund och placering av stark lokalhistorisk betydelse. Hela den äldre gårdsmiljön med bostadshus och uthus är genom sin ålder och ursprungliga utformning från tiden kring sekelskiftet 1900 av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Kråkan 8, om- och påbyggt 1898.

Måsen 2, Solhem, fr. 1907-1908.

Måsen 2, Solhem, Floragatan 5

Utifrån typritningar av arkitekt Jacob J:son Gate ritade Pehr Nilsson, Göteborg denna stora tvåvåningsvilla 1907 som sommarbostad åt grosshandlaren Sten Sjöstedt. Villan uppfördes året därpå och inrättades senare för permanentboende. Den utformades i en amerikansk-inspirerad villastil med drag av "shingle-style". Exteriören är mycket ursprungligt bevarad. Slätputsad bottenvåning, tidstypisk entré- och fönsterutformning samt jugendspröjsad veranda. Övervåning med spånfasad, "höftpartier" med tvåkupigt tegel samt en bågformad frontespis. Ursprungliga takkupor med småspröjsade fönster och slät röd plåt. Ett envånings gårdshus med bostad och uthus från tidigt 1900-tal har fasspånpanelad fasad och småspröjsade fönster. Villan och omgivande villamiljö är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Måsen 3, Floragatan 7

Stor villa uppförd i tidstypisk putsarkitektur 1906-1907 i en av den tidens villastilar med tydliga drag av jugendstilen, t.ex. i utformningen av de småspröjsade fönstren, burspråket och smidesbalkongen m.m. Fasaden har vit spritputs med slätputsade omfattningar och rikt profilerat listverk, taket täcks av grön skivplåt. Exteriören är fortfarande mycket ursprunglig. Gårdshuset med gulmålad liggande fasspånpanel och småspröjsade fönster är delvis gemensamt med Måsen 2. Tuktade lindar står i rad mot Floragatan. Villan hör till de mest ursprungligt bevarade i Hjo i putsarkitektur från 1900-talets början och är mot den bakgrunden, såväl som hela villamiljön, av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Måsen 3 fr. 1906-1907.

Måsen 4 fr. 1967.

Norr 3:59 Hjo-Grillen.

Norr 3:59 Avloppspumpstation mm.

Måsen 4, Hertig Magnus gata 2

Villa ritad 1967 vid Hjaltevads Industri AB med huskropp med huskropp bestående av tre sammanfogade låga kuber i rött tegel under platta tak. Tegelfasaden indelas av vita fönsterpartier med vita bröstningar samt avslutas upptill av den markerade taksargen i brun fjällpanel. Entréparti med överljus. Något yngre garagedel i vitmålad stående panel. Villans modernistiska 1960-talskaraktär är fortfarande mycket väl bibehållen. Den är en av villastaden Hjos fåtaliga exempel på mer exklusiv modernistisk 1960-talsvilla. Mot den bakgrunden och med sin i allt väsentligt ursprungliga exteriör är villan av stort kulturhistoriskt värde.

Norr 3:59 Hjo-Grillen, Bangatan 9

Kioskbyggnad, Hjo-Grillen, i den sydöstra delen av parken "Prärien". Byggnaden är utformad som en funktionell rektangulär volym med platt tak. Taket skjuter ut över framsidans fasad och är försedd med belysningsarmaturer, och fungerar därmed som ett väderskydd för kioskens köande kunder. Utformningen med stora uppglasade partier är typisk för kioskbyggnader från 1960- och 70-talen, vilket även glaspartiernas snickeridetaljer i mörkt träslag vittnar om. Fasadernas rödmålade träpanel är ett sentida tillskott. Den nuvarande kiosken har ersatt mer än en föregångare i området.

Norr 3:59 Kommunaltekniska byggnader, Bangatan 1

I Samskoleparken, invid Hjoån, står två små kubiska byggnader i gult slätt fasadtegel under tälttak med enkupigt tegel. Den äldsta av dem erhöll bygglov som avloppspumpstation 1959, efter ritningar utförda av Ingenjörbyrå VIAC Jönköping 1959. Den har en mer artikulerad fasad med profilerad taklist etc. Uppgifter om den andra kommunaltekniska byggnaden har inte påträffats vid arkivsökning. Den uppfördes sannolikt in på 1960-talet, men är snarlik den äldre. Kommunaltekniska byggnader såsom dessa berättar om det moderna samhällets framväxt och är av kulturhistoriskt värde. De vittnar också om att man fortfarande på 1950-1960-talet kunde kosta på byggnader i samhällets tjänst en mer omsorgsfull arkitektonisk utformning, även om deras uppgift endast var att vara strikt funktionella och nyttobetonade.

Pedagogien 10 Park fr. 1958.

Pedagogien 10, Floragatan 1/Hamngatan 1

Skola fanns i Hjo åtminstone sedan 1597. År 1860 höjdes skolan upp till statlig pedagogi, d.v.s. att den innehöll de lägre klasserna i ett statligt läroverk. Därför byggdes nu befintliga f.d. skolhus som har gett namn åt kvarteret. Pedagogin upphörde 1893 och 1898 startades här Hjo samskola. 1912 omvandlades skolan till kommunal mellanskola som gav realexamen, den första i Hjo. 1951 blev skolhuset samrealskola och byggdes till 1957. 1964 upphörde skolverksamheten. Det gula slätputsade tvåvåningshuset har fasad i nyklassicism med rusticerad bottenvåning, bågformade gröna fönster och ljusgult profilerat listverk. Övervåningen markeras av rundbågefönster och fönsterfält. I sen tid har Pedagogien blivit Kulturkvarteret, där mycket av kommuns kulturverksamhet samlats. Byggnaden har länkats samman med Park via en gemensam entrébyggnad i glas och sten. Det f.d. skolhuset är med sin i stort väl bibehållna exteriör från 1860-talet samt i egenskap av en av stadens äldsta institutionsbyggnader av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Det modernistiska Park byggdes 1958 som ett modernt medborgarhus med flera lokalbehov samlade i en och samma anläggning. Byggherre var *Hjo Byggnadsförening för samlingslokal*. Park ligger som en fondbyggnad inne i Samskoleparken och omfattar flera byggnadskroppar. Salong för teater/biograf samt entrébyggnaden är i centrum. Ex.vis serveringslokal, dansrotunda och hantverksföreningens lokal är samlade kring dessa. Fortfarande har Park i stort en modest 1950-talsinteriör, med tidstypiskt samspel mellan bl.a. grå kalksten, rödtegel, putsytor och för tiden karaktäristiska färgaccenter. Exteriören kännetecknas bl.a. av låga långsträckta volymer såsom den framföriggande entrébyggnaden med teaterbyggnaden som en hög accent. Fasaden präglas tidstypiskt av gulbeige kalkslammat tegel och lättbetong. Mycket tidstypiskt 1950-tal är även det delvis uppglasade entrépartiet i trä med platt väderskyddstak, inbyggd belysning och en gul neonskylt på krönet. I sen tid har Park byggts samman med det f.d. skolhuset via en låg tillbyggnad i glas och sten som inrymmer Kulturkvarterets entré. En omfattande renovering av Park pågick vid inventeringstillfället i juni 2016. Park är dock fortfarande ett mycket gott exempel på 1950-talets medborgarhus och dess lågmälda men omsorgsfullt genomförda offentliga arkitektur med strävan efter hög kvalitet och väl avvägt samspel mellan helhet och detaljer i volym, form och material. Mot den bakgrunden är Park av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Pedagogien 10 Samrealskolan f.d. fr. 1862. Pulpeten 1 fr. 1957 o 1967.

Pulpeten 1, Viktoriagatan 2A-C

F.d. televerket ligger i åslutningen bakom Park. Det omfattar en låg långsträckt huskropp i en våning, bestående av två vinkelställda byggnader och en förenande byggnad. Den första längan, i ljus puts med vita omfattningar, ritades 1957 av arkitekt Karl-Erik Hjalmarsson, Stockholm. Han ritade även den nya längan i rött tegel som tillbyggdes 1967. Taken täcks av slät plåt. En telemast byggdes 1987. Kommunaltekniska byggnader som det f.d. televerket berättar om det moderna samhällets framväxt och är mot den bakgrunden av kulturhistoriskt värde. (Tidigare fastighetsbeteckning är Pedagogien 8).

Norrskenet 1, Sturegatan 7A-E/Vasagatan 10-12

Flerbostadshus med ett långsträckt lamellhus i tre våningar och två punkthus i fyra våningar samlade runt en stor gård. Detta var Svenska Riksbyggens första bostadsrättsförening i Hjo och uppfördes 1962. Svenska Riksbyggens Arkitektkontor projekterade området, och anlätade Torsten Thorén som arkitekt. Bostadshusens fasader har rött tegel med inslag av ljusa putsade partier vid trapphus och balkonger och de flacka sadeltaken är papptäckta. Lamellhuset har på tidstypiskt vis garage i källarvåningen mot Sturegatan. Medveten utformning med spritputsad källarvåning i två olika grå kulörer, entrépartier klädda med stenskivor och originellt utformat gavelpartier. Balkonger av blåmålad sinuskorrugerad plåt. Garagelängor vid hertig Magnus gata. Trots förändringar av entrédörrar och plåttinklädnad av fönster är karaktären välbevarad. Fastigheten utgör en värdefull helhet med de likartade flerbostadshusen på Regnbågen 1.

Norrskenet 1 från 1962.

Regnbågen 1 från 1965.

Rödingen 1 från 1982-1986.

Rödingen 4 från 1906.

Regnbågen 1, Sturegatan 5A-C/Vasagatan 6-8

Flerbostadshus med ett långsträckt lamellhus i tre våningar och två punkthus i fyra våningar, liknande grannfastigheten Norrskenet 1, fast ett par år yngre. Även dessa uppfördes och projekterades av Svenska Riksbyggen, och blev deras andra bostadsrättsförening i Hjo. Torsten Thorén upprättade 1965 ritningarna åt Svenska Riksbyggens Arkitektkontor. Bostadshusens fasader är klädda med rött tegel med inslag av ljusa putsade partier vid trapphus och balkonger och de flacka sadeltaken är papptäckta. Något enklare, men ändå gedigen, utformning än de likartade bostadshusen på Norrskenet 1. Balkonger av gulmålad sinuskorrugerad plåt. Garagelängor vid hertig Magnus gata. Trots förändringar av entrédörrar och plåtinklädnad av fönster är karaktären välbevarad. Fastigheten utgör en värdefull helhet med de likartade flerbostadshusen på Norrskenet 1.

Rödingen 1, Bangatan 13-15/Fredsgatan 1-3/Sturegatan 2/Viktoriagatan 16

Byggnadskomplex i tre våningar som upptar större delen av kv.Rödingen. Ritningar upprättades 1982 av Atrio Arkitekter i Jönköping. Byggnaderna uppfördes av J Wennergren Byggnads AB på platsen där det sedan slutet av 1800-talet legat mejeri och spritfabrik. Nuvarande bebyggelse utförs av flera byggnadsvolymer med röda tegelfasader, mer eller mindre sammanlänkade till en enhet runt en gemensam gård med hårdgjorda ytor, gräsmattor, träd m.m.. Arkitekturen är typisk för 1980-talets mitt med medveten variation i byggnadsvolymer och fasaduttryck, som bevarats väl till våra dagar. Byggnadskomplexet, som inrymmer bl.a. servicehus, butikslokaler och lägenheter, har en representativ utformning mot gatorna, medan fasader och miljö vid gården har en mer privat karaktär. Bostadshusens loftgångar mot gården är exempel på lösningar som hade blivit vanliga redan på 1970-talet, men är karaktäristiska även för bostadsbyggande under 1980-talets början

Rödingen 4, Sturegatan 4 Sturehill

Villa, med årtalet 1906 i flöjeln, som har fungerat som disponentbostad för Hjo Spritfabrik och Hjo Mekaniska Verkstad. Stilmässigt är villan med sina putsade fasader, branta takfall med glaserade tegelpannor och karaktäristiska fönster ett mycket bra exempel på en blandning av det sena 1800-talets stilideal och jugendstilen som slog igenom vid sekelskiftet 1900. Villans ursprungliga karaktär är mycket väl bevarad och den är en av de villor i Nya staden som är av mycket stort kulturhistoriskt värde p.g.a. karaktäristisk utformning, mycket god ursprunglighet samt stor betydelse i stadsbilden.

Skatan 1 från 1933.

Skatan 2 från 1912.

Skatan 1, Vasagatan 14

Flerbostadshus med källare, två våningar och vind byggt 1933 med länsarkitekt Allan Berglund som arkitekt. Byggnaden har exteriört en utformning som knyter an till både 1920-talets klassicism och 1930-talets funktionalism. Exteriören är renoverad i sen tid men behåller i allt väsentligt en ursprunglig karaktär och utformning med ljus slätputsad fasad, profilerat listverk, tvåluftsfönster samt entré med spröjsad pardörr med stort överljus och smideslampa i original. Sadeltaget bär tvåkupigt tegel och ursprungliga takkupor i slät plåt. Skatan 1 är p.g.a. välbevarad karaktär och ursprunglighet av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Skatan 2, Vasagatan 16/Sveavägen 2

Bostadshus uppfört ca 1912 i två våningar i en tidstypisk lite enklare panelarkitektur med liggande fasspântpanel, samt ett brett våningsband i stående fasspânt, samt listverk och gavelsnickerier. Veranda med pardörr med rikligt spröjsverk. Huset är renoverat i sen tid men behåller i stort karaktären av 1910-tal. Uthus från 1910-talet med fasad i fasspântpanel. Hörntomten inramas av hög lövhäck och höga lindar samt har en fint arbetad smidesgrind mellan stenstolpar vid båda gångarna. Stenstolpar kring fin smidesgrind vid tomtens båda ingångar.

Skatan 3, Sveavägen 4

Liten villa uppförd 1931 med drag av en enkel 1920-talsklassicism. Villan är uppförd i en våning med vind under ett högre valmat tak med välvd takkupa. Fasad i ljusgrå locklistpanel med vita niospröjsade fönster samt entréparti i original med ett svängt litet entrétak i slät plåt samt lackad dörr.

Skatan 3 från 1931.

Skatan 4 från 1958.

Skatan 4, Vasagatan 13

Villa i 1 1/2 våning med garage i källaren ritad 1958 av Karl Ogell. Exteriören har en väl bibehållen 1950-talsprägel med fasad i gult tegel med profilerade fönsteromfattningar, ursprunglig fönstertyp i vitt/brunt samt balkong med smidesräcke och skärm i brun finkorrugerad plåt. Tillbyggt uterum mot gård från 2008. Rödmålat smidesstaket från 1950-talet mellan stolpar i kalksten.

Staren 2, Hertig Magnus gata 7A-B/Vasagatan 9A-c

På hörntomten med syrener står ett större bostadshus uppfört 1903 av byggmästare Johan Andersson. Huset är ett av Hjos främsta exempel på putsarkitektur från ca 1900 och är mycket välbevarat exteriört med sin volym samt ursprungliga detaljer och material. Fasaden är vitgul med bottenvåning i rusticerad slätputs och slätputsad övervåning med rusticerade hörnkedjor. Tidstypisk är även det avskurna hörnet mot gatukorsningen samt taklistens markerade konsoler. Tvådelade fönster med mittpost och brunmålade snickerier. Ståtlig spröjsad veranda med snickerier och originell spröjsning samt konsoler genombrutna av stjärnor. Valmat sadeltak med tvåkupigt tegel. Större gårdshus i tidstypisk panelarkitektur, ursprungliga tvåluftsfönster och små spetsbågefönster i brunt/vitt under tvåkupigt tegeltak. Yngre tillbyggnad. Både bostadshus och uthus är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Staren 2 från 1903.

Staren 5 från 1900-talets början.

Staren 6 från 1909.

Staren 7, stora villan från ca 1910.

Staren 5, Vasagatan 13

Hörntomten omfattar en av Nya stadens mest småskaliga villamiljöer med en gammal trädgård bakom hagtornshäck med fruktträd, syrener och blomster, ett vinkelbyggt litet bostadshus, ett uthus samt två ursprungliga smidesgrindar, allt från ca 1900-talets början. Bostadshuset har sekelskiftesprägel bl.a. med fasad i liggande fasspântpanel, profilerat listverk och gavelnickerier samt skorsten i gult och rött tegel. Huset bevarar även ett grönmålat skivtäckt plåttak. Uthuset är också tidstypiskt utformat med fasspântpanel, krysstagad dörr samt tvåkupigt taktegel. Hela gårdsmiljön är av mycket stort kulturhistoriskt värde såsom en av Nya stadens minsta och mest genuina gårdsmiljöer med tidstypisk karaktär från 1900-talets början.

Staren 6, Vasagatan 11 A-B

Stort bostadshus uppfört 1909 i två våningar med vind, byggmästare var Gusten Johansson. Huset är utformat i en tidstypisk enkel panelarkitektur som i stort är väl bibehållen. Fasaden är i liggande fasspântpanel, avdelad med originellt utformade listverk som ett brett våningsband, samt balkong på konsoler och en glasad pardörr. I senare tid har dock vissa förändringar gjorts, framför allt har taket påbyggt med stora vita takkupor. Mot gårdssidan vetter baksidan av Staren 2:s gårdshus samt en brandmur i kalksandsten.

Staren 7, Hertig Magnus gata 5A-E

Stor och väl sammanhållen gårdsmiljö från ca 1890-1910 med två bostadshus, ett gårdshus samt lindar, lönn och en låg häck samt klotkrönta stenstolpar: Mycket stor villa uppförd ca 1910 i två våningar med vind. Den består av två parställda huskroppar förenade av en länga med ett jugendpräglad, mycket ståtligt spröjsat glasparti, med veranda och därovanför ett stort halvrunt burspråk, allt i original. Husets fasad är i ljus gulbeige spritputs med listverk och omfattningar i slätputs. Fönster är korspostfönster i grönt/vitt samt på vinden mitthängda spetsbågefönster i original. Taket bevarar tidstypisk grönmålad skivplåttäckning samt profilmurad skorsten i rött tegel. Intill står ett mindre flerbostadshus uppfört sannolikt i slutet av 1800-talet i 1 1/2 våning. Huset är utformat med fasad i en stram panelarkitektur med fasad i vitgul liggande fasspântpanel med profilerat samt fyrdelade fönster i rött/vitt. Taktäckning av grönmålat skivtäckt plåttak. Mot gatan vetter frontespis samt en ståtlig

tvåvånings delvis glasad veranda med rikliga snickerier. Stort gårdshus i en våning med vind och blekgul fasspånpanel, spröjsade vita fönster och tvåkupigt taktegel. Staren 7 är en av Nya stadens mest ursprungliga och kompletta villamiljöer från tiden 1890-1910 vad gäller såväl helhet som detaljer. Villamiljön har en mycket stor betydelse i stadsbilden i Nya staden. Den stora putsade villan är ett av Skaraborgs främsta exempel på en ursprunglig villaarkitektur i puts från 1900-talets början. Hela Staren 7 är mot bakgrund av detta av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Staren 8, Floragatan 12

Hörntomt med ett av Nya stadens största och mest påkostade bostadshus, uppfört i två våningar med vind ca 1900. Exteriören är utformad i en rikt artikulerad panelarkitektur med drag av nyrenässansstilen, som arkitekten Frans Adolf Wahlström gärna använde sig av. Huset kännetecknas bl.a. av stor frontespis, fasad av gulmålad liggande fasspånpanel, rikligt listverk i vitgrått, stora rundbågefönster på övervåningen, i gavlar rundbågar, på bottenvåningen stickbågefönster i grönt/vitt. Entré med glasad pardörr och överljus i grått. Taket har kvar ett skivtäckt plåttak. Uthuslänga uppförd under senare tid i samma stil, material och detaljutformning som bostadshuset med gul liggande fasspånpanel, grön krysstagad dörr och vita snickerier under tvåkupigt tegeltak. Enkel bod med vitgul locklistpanel och tvåkupigt taktegel. Tomten omges av en låg lövhäck och kantas mot gatan av tuktade lindar. Staren 8 är p.g.a. den stora betydelsen för stadsbilden, den karaktäristiska tidstypiska utformningen och den höga graden av ursprunglighet av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Svanen 9, Floragatan 15

Större villa uppförd 1924 med Erik Johansson, Tidaholm, som arkitekt. Villan bevarar en 1920-talsutformning med valmat brutet tak med tvåkupigt tegel, fasad i ljusbeige spritputs och en öppen vitmålad veranda med spjalverk och pardörr. Fönster är tidstypiskt utformade med korspost eller flera poster och med småspröjsade överlufte. Uthus med panelfasad i brutet vitt, vidbyggt Svanen 10:s uthus. Den stora villaträdgården med grusgång och höga lövträd inramas av hög lövhäck samt rikt dekorerade smidesgrindar mellan rustikhuggna granitstolpar. Villan med dess 1920-talspräglade villamiljö är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Staren 8 fr. ca 1900.

Svanen 9 från 1924.

Svanen 10 från 1906-1912.

Trasten 1 från 1906-1912.

Svanen 10, Floragatan 13

Mycket stor tvåvåningsvilla uppförd mellan 1906 och 1912. Villan kombinerar stildrag från en stram putsarkitektur med en asymmetrisk villastil med t.ex. runt hörntorn, volutsvängd frontespis och avvalmad gavel. Fasadens ljusa slätputs i brutet vitt karaktäriseras både av måttfulla linjemarkeringar och rikligt profilerat listverk. Villan har entréparti med granittrappa, gröna fönster och balkong i smide med järnkonsoler – allt i originalutförande från 1900-talets början. Taket täcks av skivplåt som bevarar sin röda kulör, vilken förr har varit vanligt förekommande i Hjo, men är mindre vanligt idag. Svanen 10 är en av Hjos främsta exempel på en mycket ursprunglig villaarkitektur i puts från 1900-talets början och har genom volym och karaktärsfull utformning en mycket betydelsefull roll i stadsbilden i Nya staden. Mot den bakgrunden är villan av mycket stort kulturhistoriskt värde. Yngre uthuslänga med gul locklistpanel. Hörntomten inramas av lövhäckar och tuktade lövträd.

Trasten 1, Nygatan 5

Mindre villa uppförd mellan 1906 och 1912, vinkelbyggd, med fasad av idag ljusgul liggande fasspåntad panel, öppen veranda med spåntad panel, gallerverk och pardörr. Taket med valmade gavelspetsar har kvar ett skivtäckt plåttak. Till den kulturhistoriskt värdefulla gårdsmiljön hör även två gårdshus/uthus från ca 1910-talet med fasspåntpanelad fasad, krysspröjsade dörrar och skorstenar i kalksandsten. En hög häck inramar tomten mot gatan.

Trasten 3, Vasagatan 17

Bostadshus uppfört 1922 i en våning med vind. Huset har en lite mer ovanlig 1920-talsutformning som har tagits väl till vara vid en varsam renovering på senare år. Det kännetecknas bl.a. av ett brant sadeltak med enkupigt taktegel, spröjsade takkupor i original, fasad i gul locklistpanel, tredelade fönster i grönt/vitt samt en indragen entré med ursprunglig dörr och stentrappa. Ett gårdshus/uthuslänga är i gulbeige locklistpanel med röda fönster. Villatomten inramas av en häck samt två par svarta pargrindar i smide mellan rustikhuggna stenstolpar med sadelkrön. Trasten 3 är p.g.a. av den väl bibehållna villan samt hela villamiljöns karaktär av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Trasten 3 från 1922.

Trasten 5 fr. tidigt 1900-tal.

Trasten 5, Vasagatan 15

Mindre bostadshus från tidigt 1900-tal i en våning med vind och frontespis samt fyrdelade fönster. Oavsett vissa sentida förändringar sätter fortfarande den ursprungliga tidstypiska panelarkitekturen stark prägel på exteriören, bl.a. gatufasad i ljusmålad liggande och stående fasspântpanel, samt gavelfasad i stående fasspânt, under sadeltak med tvåkupigt tegel. Till tomten hör även en tegeltäckt gårdslänga med fasad av locklistpanel. Till den äldre karaktären bidrar även en utsirad smidesgrind mellan rustikhuggna stenstolpar samt hörntomtens lövhäck mot gatan. Trasten 5 är mot bakgrund av ovanstående av stort kulturhistoriskt värde.

Trasten 6, Nygatan 7

Mindre flerbostadshus uppfört 1910 i en tidstypiskt enkel panelarkitektur med fasad i liggande fasspântpanel, brett våningsband i stående fasspânt, samt pardörr och fyrdelade fönster. Efter 1986 har huset påbyggt med stora takkupor som dämpar det i övrigt goda helhetsintrycket från 1910. Till gårdsmiljön hör även ett uthus från ca 1910-1920 med liggande fasspântpanel, krysspröjsad grågrön dörr och tvåkupigt tegeltak.

Tärnan 1 *Settergrenska villan*, Floragatan 9/Hertig Magnus gata 3

Vinkelbyggt bostadshus troligen uppfört i sent 1800-tal i tidstypisk detaljrik panelarkitektur som är väl bevarad. Exteriören präglas av en mörkt gulbeige liggande fasspântpanel, fyrdelade fönster, spetsbågefönster och ett rikt arbetat entréparti samt snickerier i rödbrunt. Den delvis glasade verandan är helt ursprunglig och artikuleras av pärlspânt, fasspânt och spröjsverk. Uthuslängan är troligen också från sent 1800-tal med mycket välbevarad exteriör med liggande spântad panel och krysstagade dörrar under sadeltak med flacktegel. Mycket stort kulturhistoriskt värde har både bostadshus och uthuslänga. Nya tvåvånings panelade trälängor under tegeltäckta sadeltak har i sen tid uppförts i samband med att en del av kvarteret exploaterats för bostadsbyggande.

Trasten 6 fr. 1910.

Tärnan 1 från sent 1800-tal.

Tärnan 3 från 1961

Tärnan 3, Florigatan 11A-B

Flerbostadshus i två våningar med vind och källare, uppfört 1961 efter ritningar av Olofsson Andersson Arkitektkontor, Skövde. Exteriören behåller i allt väsentligt det tidiga 1960-talsutseendet bl.a. med fasad i gulbeige glimrig puts, varianter av enluftsfnster samt indragna trapphus med ursprungliga fnster samt entréer i ek och glas. Balkongerna har sentida plåtskärmar. Tärnan 3 har i mycket stor utsträckning behållit en ursprunglig utformning och är mot den bakgrunden av stort kulturhistoriskt värde.

Viktoria 1, Florigatan 6A-B

1908 byggdes en av Nya stadens fyra monumentala villor i putsarkitektur med stildrag av jugend. Hörntomten med häckar, gullregn, blodbok och lindar är centralt belägen och villan är ett dominerande inslag vid Florigatan. Tomtens två entréer har tidstypiska klotkrönta stenstolpar och smidesgrindar. Villan förenar stildrag från en stram putsarkitektur med en mer böljande jugend med t.ex. frontespiser och smidesbalkonger samt bågformat urnkrönt burspråk. Fasadens vitgula puts har nedtill spritputs och slätputs i övrigt och karaktäriseras både av enkla linjer samt rika utsmykningsdetaljer som festonger, blomstermotiv och profilerat listverk. Huvudentré med stor portik med pelare, balkong, granittrappa samt tidstypisk dörr. Fnster är gröna småspröjsade jugendfnster. Taket täcks av grönmålad plåt i skifferimitation. Allt är i originalutförande från 1900-talets början samt mot gården även ett välanpassat burspråk med fnsterrad troligen från 1930-talet. Viktoria 1 är en av Hjos främsta exempel på en mycket ursprunglig villaarkitektur i puts från 1900-talets början.

Genom läge, volym och utformning har Viktoria 1 en mycket viktig roll i stadsbilden i Nya staden och är bl.a. därför av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Viktoria 2 och 3, Vasagatan 5A-B o 7A-B

Byggherre till de två flerbostadshusen i kvarteret Viktoria var Wennergrens Byggnads AB. Ritningarna utfördes 1964 av S. Hallberg Tibro Arkitekt- och Konstruktionsfirma. Husen uppfördes i tre våningar med källare och har tidstypiskt pulpettak, fasad i beige gul slätputs, i gavlar ljus bröstning vid fönster, bruna enlufts-fönster samt entrépartier i ek och glas. Trapphusen har vita liggande fönster och brun fjällpanel. Skillnaderna mellan husen utgörs främst av att Viktoria 2 har blå plåtbalkonger och Viktoria 3 röda. Viktoria 2 och 3 har fortfarande en hög grad av ursprunglighet från 1964 i volym och exteriör utformning, även avseende tidstypiska exteriördetaljer såsom entréerna med dörrarna. Mot den bakgrunden är Viktoria 2 och 3 av stort kulturhistoriskt värde.

Viktoria 4, Villa Forsell, Floragatan 8

Villa i en våning med vind uppförd 1922 med en originell utformning med stildrag av 1920-talsklassicism och en måttfull svensk nationalromantik. Den ritades av arkitekten Birger Jonson för bryggeriägaren P. A. Forsell och hans fru Elsa som var syster till Estrid Ericson på Svenskt Tenn. Envåningsvillan med fasad i rosabeige kalkputs täcks av ett stort brutet valmat tak med utsvängt fall och enkupigt tegel. Även takkuporna i rödmålad slät plåt är original. De stora spröjsade vita fönstren med åtta rutor har tidstypiska fönsterluckor med jalusier. Villan är centralt placerad på en stor villatomt som även omfattar ett uthus med vit fasspångpanel och ett stort ateljéfönster under pulpettak. Birger Jonson ritade även ett garage 1947. Villa Forsell med sin karaktäristiska välbevarade exteriör från 1922 är av mycket stort kulturhistoriskt värde.

Viktoria 1 fr. 1908.

Viktoria 2 och 3 från 1964.

Viktoria 4, Villa Forsell, från 1922.

Ärlan 2, Sturegatan 10A-E/Hertig Magnus gata 13

Flerfamiljshus i 2 ½ våning från tidigt 1900-tal i tidstypisk panelarkitektur och skivtäckt, grönmålat plåttak med takkupor och fjälltäckta tornhuvar. Rusticerad sockelvåning, rikt dekorerade hörnedjor och takfot samt träbalkonger mot Sturegatan och Hertig Magnus gata utgör viktiga karaktärsdrag. Yngre fönster och ytterdörrar. Gårdshus i anslutande stil.

Ärlan 5, Hertig Magnus gata 15A-B

Flerfamiljshus i tre våningar, uppfört 1945 efter ritningar av F.A. Neuendorf & Son, Skövde. Byggnaden är ett smalhus med slätputsade, ljusa fasader och flackt sadeltak, typiskt för funktionalismen. Balkonger av smide och fronter av sinuskorrugerad plåt i grön kulör. Trots att fönster och ytterdörrar ersatts av moderna av aluminium och fasaderna verkar vara något tilläggsisolerade, har den ursprungliga karaktären bevarats. Fastigheten utgör en värdefull helhet med de likartade lamellhusen på Korpen 8 samt Ärlan 8 och 9, som ett av få exempel på sammanhängande flerbostadshusområde i funktionalistisk stil. Karaktäristiskt gaturum med gräsmatta och trädrad mot Hertig Magnus gata. (Bild på nästa sida).

Ärlan 2 från tidigt 1900-tal.

Ärlan 7 från 1909.

Ärlan 5 fr. 1945.

Ärlan 7, Sturegatan 12

Flerbostadshus i 2 ½ våning från 1909 i tidstypisk panelarkitektur och skivtäckt, grönmålat plåttak med takkupor. Brunbeige fasadkulör med kontrasterande listverk samt fönster- och dörrromfattningar. Yngre fönster och ytterdörrar, förutom takkupornas fönster med småspröjsad överluft som är karaktäristiska för jugendstilen. Relativt högre uthus i anslutande stil med vidbyggt modernare garage.

Ärlan 8, Nygatan 16 A-B

Flerfamiljshus i tre våningar, uppfört 1949 efter ritningar av F.A. Neuendorf & Son, Skövde. Byggnaden är ett smalhus, men är något bredare än de likartade husen på Korpen 8 och Ärlan 5, och har dessutom portomfattning i gult tegel och delvis något modernare fönsterform. Med sina slätputsade, ljusa fasader och flacka sadeltak är det exteriöra uttrycket typiskt för funktionalismen. Balkonger av smide och fronter av sinuskorrugerad plåt i grön kulör. Diagonalspröjsade, ursprungliga trapphusfönster. Trots att resterande fönster och ytterdörrar ersatts av moderna av aluminium och fasaderna verkar vara något tilläggsisolerade, har den ursprungliga karaktären bevarats. Fastigheten utgör en värdefull helhet med de likartade lamellhusen på Korpen 8 samt Ärlan 5 och 9, som ett av få exempel på sammanhängande flerbostadshusområde i funktionalistisk stil.

Ärlan 8 från 1949.

Ärlan 9 från 1947.

Ärlan 9, Fredsgatan 11 A-B

Flerfamiljshus i tre våningar, uppfört 1947 efter ritningar av F.A. Neuendorf & Son, Skövde. Byggnaden är ett smalhus, men är något bredare än de likartade husen på Korpen 8 och Ärlan 5, och har dessutom portomfattning i gult tegel och delvis något modernare fönsterform. Med sina slätputsade, ljusa fasader och flacka sadeltak är det exteriöra uttrycket typiskt för funktionalismen. Balkonger av smide och fronter av sinuskorrugerad plåt i mörkröd kulör. Trots att fönster och ytterdörrar ersatts av moderna av aluminium och fasaderna verkar vara något tilläggsisolerade, har den ursprungliga karaktären bevarats. Fastigheten utgör en värdefull helhet med de likartade lamellhusen på Korpen 8 samt Ärlan 5 och 8, som ett av få exempel på sammanhängande flerbostadshusområde i funktionalistisk stil.

• Övriga kulturhistoriskt värdefulla objekt

Norrbro sedd fr. nedströms bron.

Norr 3:59 Norrbro, Hamngatan

Norrbro vid Hamngatan över Hjoån är den enda stenbron i Hjo och dessutom den äldsta bevarade brobyggnaden i staden. Läget strax utanför Norrtull vid den förr viktiga landsvägen upp mot Askersund gör Norrbro till en av de viktigaste passagerna över Hjoån i staden. Broplatsen ligger strax uppströms åmynningen. Den lilla stenbron är uppförd i två spann och har fundament och valv beklädda med huggen sten. Eventuellt byggdes eller ombyggdes den år 1912. Den har senare breddats något. Grönmålat broräcke i gjutjärn med ornamenterade räckeshållare med knopp. Brons ålder och närhet till Tullstugan vid Norrtull ger stark karaktär till kulturmiljön vid Hjoån/ Hamngatan/ Samskoleparken. Norrbro är av mycket stort kulturhistoriskt värde och är även i all sin småskalighet ett av Hjos mest karaktärsfulla byggnadsverk.

I Fornminnesregistret, RAÄ, är Settergrenska villan, Tärnan 1, registrerad som Hjo 25:1 Övrig kulturhistorisk lämning, byggnadsminne. Settergrenska villan är dock inte lagskyddad som byggnadsminne enligt KML.

Områdets avgränsning

